

09.11.22р. 04гр. укр. літ.

Доброго дня! Тема уроку. Юрій Яновський. Творча біографія письменника, загальна характеристика творчості. Ю. Яновський і кіно. Романтизована стихія національно-визвольного руху (роман « Чотири шаблі»). Роман у новелах « Вершники » - зразок соцреалізму

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

ХІД УРОКУ

- **Завдання 1.** *Перегляньте відеофрагмент.* Перед вами – життя і творча біографія Юрія Яновського.

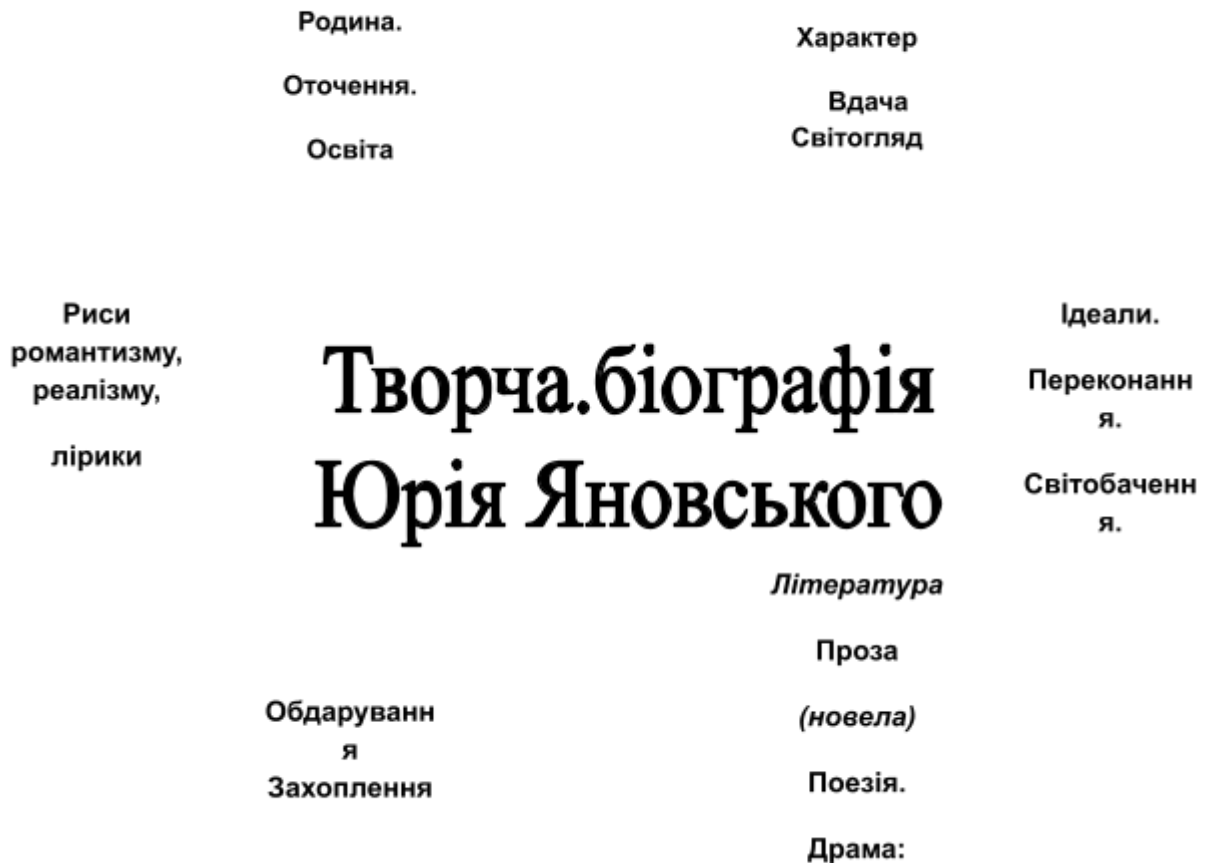
<https://www.youtube.com/watch?v=IhYNUUMjCKM&t=6s>

Юрій Яновський. В українській літературі його ім'я належить до найпомітніших, а художня спадщина становить яскраву сторінку її класики. Твори видатного письменника входять до тих надбань, які гідно репрезентують духовну культуру українського народу.

Літературному поколінню, до якого належав Ю. Яновський, випало йти незвіданими шляхами, відкривати нові теми, творити образи нових людей і шукати для цього відповідні художні форми. За словами Олесея Гончара, *«це був художник - відкривач, що дорожив свіжістю, правдивістю образів, нетерпимець до будь-якої крутизни»* . А творив він на рубежі прози й поезії і, працювавши в багатьох жанрах, лишив по собі неповторні, високомистецькі здобутки.

За ним утвердилася слава романтика. **Ю. Яновський — один із тих, хто започаткував романтичну течію в українській літературі XX ст.** Своє розуміння вартості письменницьких звершень він виклав також у романтичному дусі: *«Коли я читаю книжку і хочу її оцінити,— писав він ще в молодості,— я питаю в себе: «Чи взяв би ти її в далеку путь, по розмитій дорозі босоніж ступаючи, в далеку таємну путь? Чи поклав би ти її в торбу поруч із хліба окрайцем, пучкою солі й цибулиною? Чи достойна вона там, в торбі на плечах, лежати всю путь, до хліба торкаючись? На перепочинку, коли розв'яжеш торбу і з'їси хліба, чи дасть вона тобі мужність і радість, щирий захват і приємний біль мудрості»*.

Сталося так, що життя і час суворо випробувало на міцність і самого письменника, і його твори.

Ю. Яновський розвинув і утвердив в українській прозі цілком самобутній, художньо продуктивний романтичний напрям. Романтичне письмо часом завдавало письменникові більше болю, ніж приносило радощів. Войовничий міф про реалізм (та ще й соціалістичний!) як єдино «правильну» мистецьку форму підминав під себе будь-які спроби творити інакше, а Ю. Яновський карався й мучився, і часом ламався, але завжди лишався вірним переконанню. Про це він висловився у листі до О.Довженка: *«Якби мене доля позбавила не половини шлунка, а руки, я й тоді писав би, як пишу — співав би»*. Саме романтичним співом уявлялася цьому талановитому майстрові слова художня творчість, і такою вона й була.

Сама епоха, хоч і кроїлася залізними ножицями, що залишали кривавий слід на нашій історії, первісне була задумана для радості та благополуччя. Тому й народжувала таких романтиків і мрійників-фанатів, як **Юрій Яновський, Олександр Довженко, Микола Хвильовий**. Дива оновлюваного світу вони зустрічали із світлими пориваннями, щирою вірою в непогрішність проголошуваних ідеалів. Вони були дітьми свого часу – і не найгіршими. З дитинною щирістю жили на своїй землі, яку з самозреченням збирались очистити й уквітчати. Парадокс – але в цьому була їхня трагедія.

Згадує В. Гжицький: "Йшов тридцять третій рік у нашому домі (йдеться про письменницький будинок "Слово" у Харкові). Що кілька днів, а то й щодня когось не дораховувались. Це вже після самогубства Хвильового, що загостило становище, після чого стало ще тривожніше.

Якось я наздогнав Юрія Івановича на Сумській. Він ішов. поволі, роздумуючи про щось своє. Я наздогнав його тому, щоб не почуватися таким самотнім. Хотілося ближче до людини, хотілося говорити, щоб розв'язати власну тривогу, що не покидала ні вдень, ні вночі. Заговорили зразу ж про те, що нас усіх тривожило. Я спитав, що він думає про арешти Ялового, Річицького. Це ж були комуністи з революційним минулим. Річицький був головним редактором Української радянської енциклопедії. "Чи за діло їх узяли?" – спитав я.

Яновський гірко посміхнувся: "Ми були б щасливі, коли б за діло брали. Тоді ми могли б спати спокійно...". Спокійно, мабуть, йому спалося лише в дитинстві на хуторі у діда.

Життєвий шлях

Народився майбутній письменник 27 серпня 1902 р. в селі Майеровому на Єлизаветградщині (тепер село Нечаївка Компаніївського району Кропивницької (Кіровоградської) області в заможній селянській родині **Івана Миколайовича Яновського** та його дружини **Марії Мусіївни** з дому Здорик. Рід Яновських сягає XVI ст. та одного походження з дворянським родом Гоголів-Яновських: Опанас Гоголь-Яновський (дід Миколи Гоголя) був старшим братом Кирила Яновського — прапрапрадіда Юрія Яновського. Згідно з дослідженнями Сергія Плачинди, опублікованими в біографічному романі «Юрій Яновський», **Микола Максимович Яновський** (дід Ю. Яновського) належав до козацької старшини і після скасування Війська Запорозького отримав дворянський титул. Однак після чергового перепису він не був затверджений, і Микола Максимович був записаний у менш престижний стан — «єлизаветградського міщанина».

До 5-ти років жив у діда Миколи Яновського, який мав 180 десятин землі, великий будинок, розкішний вишневий сад. Там пізнавав нехитру науку жити на цій землі. Дід любив онука страшенно. А ще першими вчителями були сільський коваль і тесля, який "розповідав чимало пригод–власних і чужих", "знав безліч казок", навчив "любити дерево і людські руки біля нього" – як запише Яновський у своїх "Коментарях до книжок..." пізніше.

Коли підріс, віддали до школи. Добру освіту здобув у Єлизаветградському реальному училищі. На той час це був досить солідний середній навчальний заклад як на повітове місто. Його закінчили Є. Чикаленко, П. Саксаганський, Г. Юра, Є. Маланюк...

Жив у родичів Вільчинських, аж поки батько купив у Єлизаветграді будиночок.

Були то часи революційних подій в Україні. **Перед очима Юрія пройшло чимало: мітинги на майдані, тачанки батька Махна, загони Шкуро, Григор'єва, Марусі Никифорової, червоні прапори, свист куль, залита кров'ю бруківка. Навіть довелося юнакові брати участь у санітарній дружині, організованій у класі.** Ці події навіки вкарбувалися в пам'ять, ожили в повісті "Байгород".

З дитинства Юрій багато хворів, переніс шість тяжких операцій—шість разів був на грані смерті. Звідси його палке життєлюбство, нестримний потяг до краси довколишнього світу, вміння ту красу віднайти і передати – його романтика вітаїзму суголосна поширеній у 20-х рр. світоглядній позиції.

Отже, ріс мрійливим, тендітним, ніжним, задумливим. Над усе хотів побачити море. Вперше зустрівся з ним, коли мама повезла на операцію до Одеси. Згодом він в українській літературі "відкрис і завоює нам море, море в значенні не географічному чи навіть геополітичному, а в значенні, психологічному, як окремий духовний комплекс, який був або ослаблений у нас, або й цілком спаралізований". Все життя йому буде огидною "буденна провінціальщина", яку він вважає "одвічним прокляттям української нації", напівінтелігентщина (нехтування знаннями і культурою, бездумне, споживацьке ставлення до життя). Він не міг уявити себе автором "земної, повзучої прози". Він був поетом: мислив образно, світ бачив образно.

З 10-ти років почав писати вірші російською мовою. Знала цю Юркову "таємницю" мама, але наволочка, в якій були сховані перші дитячі рукописи, не збереглася. У [1919](#) році Юрій Яновський на відмінно закінчив [Слисаветградське реальне училище](#), працював у адміністративному відділі повітового виконкому, у повітовому статистичному бюро і водночас **навчався в механічному технікумі разом з майбутнім конструктором ракет Сергієм Павловичем Корольовим.**

Після закінчення з золотою медаллю "реалки" хлопець служив у різних установах Єлизаветграда: статистичному бюро, робітничо-селянській інспекції, управлінні народної освіти. То було не дуже цікаво. Але з цим містом пов'язана і приємна подія: перше кохання.

З 1922 р. Юрій Яновський жив у Києві. Два роки провчився на електромеханічному факультеті політехнічного інституту – "Хотів бути морським інженером. Будувати кораблі і пароплави". "Приробляв собі я тим, що з Подолу до Єврейського базару возив на собі дрова. Санчата, двадцять п'ять пудів соснових півторааршинок, нас двоє і веземо ми, як коні. З Глибочиці до Лук'янівського базару було під гору, це найважча частина путі, і я ніколи не забуду тих почуттів, котрі були в мені тоді на Глибочицькому спускові. Ті роки не було в мене білизни і простинь, укривався я драним кожухом, жодного разу в

кімнаті не топив, а скільки жило й народжувалося в мені гордості. Я входив у життя в драних австрійських черевиках, у котрих взимку бувало повно снігу, міцно затиснувши олівець у руці, широко розплющивши очі на всі чуда світу, котрі малювала мені моя дурна уява", – читаємо в записниках. Інженером не судилося стати. Зате вже там, у політехнічному, почався його шлях у велику літературу.

1 травня 1922 р. в газеті "Пролетарська правда" надруковано першого вірша "Море" (російською мовою, за підписом Георгій Ней). Радості не було меж. Михайло Семенко, відомий київський поет, лідер футуристів, завідувач літчастини газети "Більшовик", помітив нове ім'я, захотів познайомитись... Так і був Юрій Яновський залучений до літератури. У 1924 р. "Більшовик" видрукував його українську поезію "Дзвін", автор став позаштатним кореспондентом цієї газети. Там будуть видрукувані нариси письменника.

Звичайно ж, брав участь у футуристичному русі, як член "Комункульту" і "Жовтня" відвідував різні зібрання й дискусії. Саме тоді вчився відходити від стереотипів і шаблонів, шукати власної стежки, вносити в оповідання і вірші свіжий дух, фантазувати, мріяти – вічний неспокій передався йому від патрона **Михайля Семенка**. В ті роки заприятелював з **Миколою Бажаном** – разом працювали репортерами.

Невдовзі М. Семенко виїхав до Харкова, очолив там сценарний відділ ВУФКУ. Як і обіцяв, "перетягнув" туди **М. Бажана та Ю. Яновського**. Саме в Харкові, тодішній столиці, вирувало літературно-мистецьке життя. Там були **В. Еллан-Блакитний, Остап Вишня, П. Тичина, М. Куліш**, там близько зійшовся з **О. Довженком**, відчув у ньому споріднену душу.

Ранній період творчості

У 1925–1926 рр. працював на Одеській кінофабриці художнім редактором. Літературознавець В. Панченко пише про отримання цієї посади: *«Нині це важко собі уявити: „зеленого“ літератора, якому не виповнилося й двадцять чотири роки, призначають художнім редактором однієї з найбільших у країні кінофабрик. А в житті Юрія Яновського саме так і було. Навесні 1926-го він з'явився в Одесі у несподіваній для себе ролі „кіноначальника“».*

З 1927 жив у Харкові, з 1939 — в Києві.

Перший вірш «Море» надрукував російською мовою, уперше виступив з віршами українською мовою в 1924 році (збірка «*Прекрасна Ут*», 1928), далі перейшов на прозу.

Романтичні новели раннього періоду творчості Яновського зібрані в збірці «Мамутові бивні» (1925) і «Кров землі» (1927).

Яновський і Микола Хвильовий — найвизначніші романтики в українській літературі першої пол. XX ст., зокрема співець морської романтики, найяскравіше представлена в першому його романі «Майстер корабля». В 1931 році з'явився гостро критикований і довгий час заборонений роман «Чотири шаблі», в якому знайшов романтичне зображення стихійний народний рух відроджуваної України за доби відбудови державності. До тієї самої теми революції в Україні, але під тиском критики вже з офіційної позиції, Яновський повернувся в майстерно збудованому романі в новелах «Вершники» (1935), одна з новел якого, «Подвійне коло», зображує трагедію братовбивчих конфліктів за доби революції.

«Майстер корабля» — перший роман Ю. Яновського, написаний упродовж 1927—1928 років. Твір стилізовано як кіномемуари, в його основу покладено досвід роботи автора на Одеській кіностудії і його співпрацю із В. Кричевським, П. Нечесою, О. Довженком та Ітою Пензо, які згодом стали прототипами головних героїв. Сюжет є нетиповим для тогочасної літератури, описується процес зйомок фільму та будівництва справжнього вітрильника для декорацій. Крім того, в текст органічно вплітаються спогади головного героя То-Ма-Кі про минуле, записи синів та коханої Тайях, дивовижні пригодницькі історії моряків і власні міркування.

Роман вирізняється з-поміж інших праць Ю. Яновського зосередженістю на мистецькій проблематиці та максимальною увагою до самого творчого процесу. Роман насичений роздумами творця про сенс людського життя, старість і молодість, таємниці людської душі, пошуки гармонії, краси, а також про мету цілого мистецького покоління:

«І як було всім зрозуміти, що в мене одна наречена, наречена з колиски, про яку я думав, мабуть, і тоді, коли не вмів ще говорити. Наречена, що для неї я жив ціле життя, їй присвятив сталеву шпалу й за неї підставляв під мечі важкий щит. Сімдесят років стою я на землі, пройшли переді мною покоління чужих і рідних людей, і всім я з гордістю дивився в вічі, боронячи життя й честь моєї нареченої, її коси, як струмені, розлились по землі, її руки, як благословення, лягли на поля, її серце палає, як серце землі, посилаючи жагучу кров на нові й нові шляхи. Для неї я був сміливий і впертий, заради неї я хотів бути в першій лаві бійців — бійців за її розквітання. Для неї я полюбив море, поставив на гербі якір, залізний

важкий якір, що його приймають усі моря світу, і колишеться над ним могутній корабель. Культура нації — зветь її.

У романі утверджуються рукотворні цінності та рукотворна краса. Не даремно Ю. Яновський зосереджує свою увагу на мистецтві, пов'язаному з технікою та ремеслом. Письменник возвеличує професію майстра, проспівуючи гімн рукам: «Я люблю людські руки. Вони мені здаються живими додатками до людського розуму.» Кораблебудування та кінозйомка вимагають не лише творчого підходу та натхнення, а й чіткого розрахунку та клопіткої праці, відповідно і мрії тоді набувають цінності, коли вони стають часткою речового світу людини.

Однією із найважливіших рис роману є спроба уникнути цензури мовлення, що насичене екзотичними назвами, тропами, порівняннями. Ю. Яновський сміливо використовує нестандартні для української традиції імена, описує різноманітні тропічні місця. Процес написання тексту наче відбувається на очах у читача, таким чином автор руйнує сюжетну послідовність твору. Усе реальне та дійсне — це лише матеріал для твору, в основі якого покладений принцип гри — різні погляди на зображуване.

Ідейний сенс назви новели «Подвійне коло»

Літературний рід новели «Подвійне коло»: епос.

Жанр новели «Подвійне коло»: новела.

Тема новели «Подвійне коло»: зображення родини Половців у кривавих подіях громадянської війни 1919 р.

Головна ідея новели «Подвійне коло»: засудження братовбивства й недотримання закону народної моралі «тому роду не буде переводу, в котрому браття милують згоду» — протиставлення загальнолюдських вартостей класовим.

Головні герої новели «Подвійне коло»: брати Половці — денікінець Андрій, петлюрівець Оверко, махновці Панас і чотирнадцятирічний Сашко, червоний командир Іван; їхній батько Мусій Половець; червоний комісар Герт.

«Подвійне коло» — це назва першої новели роману Ю. Яновського «Вершники». Трагічні події описані в ній: п'ять братів **Половців** зустрічаються на кривавих дорогах громадянської війни. Підіймає руку брат на брата, бо хоч і одного роду, та до різних берегів прибились вони:

- **Андрій** командував загоном **Добровільної армії Денікіна**,

- **Оверко** воював у кінноті **Петлюри**,

- **Панас** був махновцем. З ним їздив у тачанці **14 – ти річний Сашко**, який мріяв про романтику;

- **Іван** — бійцем Червоної армії.

Андріїв загін потрапляє в полон до петлюрівців. Під Компаніївкою, охоплені безумством війни, люди калічать, убивають одне одного. Справжнім пеклом стала земля. І великий грішник Оверко вбиває свого брата Андрія. А коли перед смертю Андрій нагадує братові слова батька: *«Тому роду немає переводу, де брати милують згоду»*, Оверко відповідає:

«Рід — це основа, а найперше держава, а коли ти на державу важиш, тоді рід хай плаче, тоді брат брата зарубає». Драматично і правдиво описане це перше коло страшних випробувань, що випали на долю братів.

Та ось і друге коло: **Оверко стоїть перед своїм ворогом — братом Панасом**. Проклинає Оверко свого брата-вбивцю так само, як нещодавно прокляв його Андрій. Земля, здається, здригнулася, коли Оверкова смерть вилетіла з Панасового маузера. **Каїн і Авель...** Найстрашнішим вважається гріх братовбивства. І це подвійне коло братовбивства своєю страшною правдою вражає читача. Досягає цього письменник особливою манерою письма. В одному реченні оживає неспокійна трагічна епоха, стрімкі події бою. **Лаконізм, висока метафоричність, каскад однорідних сурядних речень створюють це враження. Перше речення — це і свого роду камертон, який задає тон всій розповіді про подвійне коло людських страждань: звучать високі, напружені, трагічні ноти.** Важка болісна оповідь переривається **описами епізодів із життя батька, Матвія Половця**. І від цього криваві події здаються ще страшнішими. Зустріч махновців з Червоною армією теж завершується вбивством. Правда, цього разу **Панас сам вбиває себе**. Такий кінець новели є логічним завершенням розповіді автора про страшні події громадянської війни, про великі випробування й страждання, які випали на долю людей. Ю.Яновський вперше розповідає в творі про те, як червоноармійці, вистроївши всіх полонених в ряд і пообіцявши відпустити додому тих, хто не захоче перейти до лав Червоної армії, стріляють їм у спину. І ця правда була страшною.

Яновський, змалював громадянську війну в Україні як трагедію народу.

Бій під Компаніївкою, у якому схрещують шаблі п'ять братів Половців, — це модель усієї громадянської війни.

Сила родових інтересів зіткнулася із силою інтересів класових. Під ударами шабель брати падають один за одним, і кожна нова смерть наче перекреслює батькову приповідку: *«Тому роду не буде переводу, в котрому браття милують згоду»*, за якою — тривалий моральний досвід людського співжиття.

А що натовість? Натомість з уст спочатку комісара Герта, а потім червоного командира Івана Половця чуємо нову істину: «Рід розпадається, а клас стоїть».

Рід розпадається... Отже, руйнуються самі основи життя — і що з того, що клас «стоїть»? Пишучи свій твір у 1933—1935 рр., Яновський прагнув надати словам комісара Герта й Івана Половця сили пафосу, але об'єктивно, понад наміри автора, його талант закарбував трагічну правду життя з його невблаганно-моторошною логікою братовбивчого соціального зіткнення, коли загальнолюдське відступає перед залізно-класовим, і як наслідок — кров, кров, кров...

У «кадрі» — уся родина Половців: п'ятеро братів, які воюють під різними прапорами, батько Мусій... Немає тільки матері Половчихи. Але чому?! Тому, що якби вона з'явилася, то плакала б над кожним із синів, і її «надкласові» сльози були б однаково солоні. Вона оплакувала б загибель свого роду, і ті материні сльози заважали б авторові із силюваним пафосом підсумувати в 1933 р.: «Рід розпадається, а клас стоїть».

Новаторство роману «Вершники»:

1. Роман складається з 8-ми новел.
2. Кожна новела має закінчений зміст, своїх героїв, але пов'язані вони між собою спільною темою та ідеєю.
3. Не історія одного героя, а події всесвітнього характеру - в центрі уваги романіста.
4. В романі поєднується три жанри: народна дума, героїчна поема та новелістичний роман.

До Німецько-радянської війни Яновський написав кілька сценаріїв («Гамбург», «Фата моргана», «Серця двох» та інші), п'єси «Завойовники» (1931), «Дума про Британку» (1932), «Потомки» (1940) і видав збірку почасти дуже дотепних, пройнятих живим гумором оповідань «Короткі історії» (1940).

В 1925 р. з'являється перша книжка оповідань Юрія Яновського "**Мамутові бивні**". Він стає редактором ВУФКУ. Мистецтво кіно, яке щойно зароджувалося в Україні, вабить багатьох письменників. За сценарії засідають і Яновський з Бажаном. Він переймався проблемами нового для української культури мистецтва — не дарма його назвуть "**добрим генієм українського кіно**". Така творча яскрава особистість. як він, вирізнялася на тлі загальної маси. Це стало однією з причин звільнення його з посади в серпні 1927 р.

Юрій Іванович їде до Харкова. Журнал "Вопліте" видруковує повість "Байгород" (1927 р.). У 1928 р. з'являється книжка поезій **"Прекрасна УТ" (Україна трудова)**, роман **"Майстер корабля"**, який наробив чимало галасу серед критики, особливо офіційної, партійної.

Тоді увійшла в його життя Тамара Юр'ївна Жевченко, актриса театру "Березіль" Леся Курбаса. Через нелегкі випробування долі пронесли вони чистоту і ніжність перших зустрічей, оберігаючи їх від сторонніх очей під зовнішньою стриманістю і трохи дивним звертанням на "Ви". І хто знає, наскільки раніше зупинилося б серце Юрія Яновського, якби поряд не було Тамари Юр'ївни...

У 20-х рр. Ю. Яновський належав до тієї харківської молоді, що групувалася довкола Миколи Хвильового, підтримувала його сміливі заклики орієнтуватися на "психологічну Європу", прокладати самостійний шлях новій пролетарській літературі, плекати в собі творців, над усе цінувати мистецькі якості. Він стає членом ВАПЛІТЕ, а після її ліквідації – Пролітфронту. Тим часом журнали друкують його новели – поступово до нього **"приклеюється"** тавро **"попутника"**, **"націоналіста"**, **"хвильовіста"**. До ВУСПП його не приймають, на перший з'їзд він потрапить лише з гостьовим квитком.

Безперечно, все це болісно сприймалося та було підґрунтям для придушення в собі власного "Я". Особливо пригнічувала різка, засудлива критика роману **"Чотири шаблі" (1930)**. "Вчуся писати "під Кириленка", то наука дуже тяжка. До нудоти. Спробуйте писати примітивно, швидко, не турбуючись глибиною психологічних і духовних мотивацій вчинків героїв, і побачите, як то тяжко. Звичайно, коли ви писали колись інакше...", – признається він Г. Костюкові про свій тодішній душевний стан. Ще говорив про "безстилля часу", панування агітки, втрату істинних вартостей...

Ю. Яновський працює над новим романом – майбутніми "Вершниками". А в Україні тим часом лютує голод. У червні–липні 1933 р. подорожує на навчальному вітрильнику "Товарищ" по Чорному морю. Але невесела та подорож, його супроводжують "біль неминучості і творча тоска", мучать спогади про самогубство М. Хвильового – рана ще свіжа.

1935 рік. Роман "Вершники" завершено, але його ігнорують в Україні, бач, він же написаний "попутником", "націоналістом", Яновським, дарма що вже були спроби самореабілітації –

до 15-річчя Жовтневої революції видано п'єсу "Завойовники".

"Вершники" друкуються уривками в перекладі П. Зенкевича російською мовою в Москві, а вже потім і в Україні. У столиці СРСР влаштовується спеціальний вечір для обговорення роману. Письменника визнають нарешті "своїм".

Невдовзі Ю. Яновський створює п'єсу **"Дума про Британку"**, теж приурочену

до "видатного ювілею"—20-річчя Жовтневої революції. Вона навіть із успіхом іде на сценах московських, ленінградських, харківських та інших театрів. Він багато подорожує по Україні – внаслідок спостережень передвоєнного села, але в межах дозволеного ідеологічного контексту з'являється збірка новел "Короткі історії" (1940).

У 1939 р. Юрій Яновський переїздить до Києва, оселяється в письменницькому будинку, одержує орден Трудового Червоного Прапора.

Друга світова війна і повоєнний період

За війни Яновський був редактором журналу «Українська література» і військовим кореспондентом.

Разом з письменниками Максимом Рильським, Іваном Кочергою, Петром Панчем, Натаном Рибакком брав активну участь в організації видання творів українських письменників в серії «Фронт і тил», у випуску літературних газети та журналу українською мовою.

Офіційно визнаному письменнику довіряють посаду головного редактора журналу "Українська література" (з 1946 р. "Вітчизна"), який під час війни видавався в Уфі. Залучає до співпраці найкращу творчу інтелігенцію, друкує нові твори П. Тичини, М. Рильського, О. Довженка, І. Кочерги і свої. Найвизначнішим твором Яновського повоєнного часу став роман **«Жива вода» (1947), в якому письменник втілює ідею невмирущості нації, відроджуваної після воєнної катастрофи. В 1947 р. ЦК КП(б)У ухвалює постанову "Про журнал "Вітчизна"". Яновського увільнено з посади за "націоналізм, міщансько-обивательські погляди, аполітичність, друк помилкових і порочних творів"**. Не догодив. Гостро критикований за [націоналізм](#), Яновський змушений був переробити роман «Жива вода» згідно з принципами [соцреалізму](#) й перевидати його в далеко слабшому варіанті під іншою назвою «Мир» (1956).

Перед цим, 1946 р. як кореспондент "Правди України" він брав участь у Нюрнберзькому судовому процесі - тоді його ще підтримувала "добра рука" тодішнього "хазяїна" на Україні першого секретаря М. Хрущова, але то було встаннє...

Відгрімилі бої. На спустошену українську землю прийшов довгожданий мир. Прості наші люди тяжкою працею відроджують життя, на їхню долю випадає аж надто багато труднощів і випробувань, але надія на краще додавала їм сил. Такою була тема нового роману Ю. Яновського "Жива вода". В ньому світла віра письменника-романтика в перемогу життя над смертю пронизала правдиві реалістичні картини складної повоєнної дійсності. Здавалось би, все складається якнайкраще. У 1947 р. часопис "Дніпро" друкує роман, повний

текст передається по радіо. Але невдовзі партійні рецензенти знаходять у ньому чимало хиб і вад. **Збирається пленум Спілки письменників. У засіданні бере участь перший секретар ЦК Л. Каганович. На пленумі, як писав Яновський у щоденнику, "поховали "Живу воду" метрів на десять під землю" – твір засуджено як "ідейно хибний", націоналістичний, наклепницький.**

Після всього цього знаходить у собі сили, пише цикл **"Київські оповідання"**, які знову, як колись "Вершники", спочатку друкуються в Москві. В них оспівано героїзм радянських людей під час війни, що його вселяла в них комуністична партія на чолі з Й. Сталіним... За "Київські оповідання" Яновському 1948 р. дали Державну премію СРСР. "Після премії я повинен боротися за право писати, я повинен виправдати довір'я і премію", – занотує він у щоденнику. Ці слова були щирими—художник давно став невірником системи, правлячої ідеології, ним керували за принципом "батога і пряника". Так безкінечно тривати не могло... **16 лютого 1954 р. на сцені Київської російської драми ім. Лесі Українки відбувається прем'єра (п'єси Ю. Яновського "Дочка прокурора".** Нестандартне трактування проблеми виховання, морально-етичні колізії, майстерно виписані характери – це забезпечило успіх на сценах багатьох театрів. Скоро після прем'єри, бенкетів та поздоровлень ішли вони вдвох із Тамарою Юр'івною на гостину до Романова, головного режисера театру. Дорогою йому зробилося погано. Кілька днів лікарі боролися за його життя. **Помер Ю. Яновський 25 лютого 1954 року.**

Виконайте міні - тест

1. В якому році народився Юрій Яновський?

А) 1897; Б) 1890; В) 1900; Г) 1902

а	б	в	г	д

2. Укажіть назву першої поезії Юрія Яновського:

А) «Кров землі»; Б) «Жива вода»; В) «Море»; Г) «Мамутові бивні».

а	б	в	г	д

3. Яким псевдонімом Юрій Яновський підписав свою першу поезію?

А) Георгій Ней; Б) Юрій Майоров; В) Георгій Яновський; Г) Юрій Юрченко.

а	б	в	г	д

4. Укажіть назву україномовної поезії Юрія Яновського, що вийшла друком у 1924 р.:

А) «Прекрасна Ут»; Б) «Дзвін»; В) «Море»; Г) «Земля батьків».

а	б	в	г	д

5. Визначте жанр твору «Вершники»:

А) роман у віршах; Б) роман-хроніка; В) роман-епопея; Г) роман у новелах.

6. Що лежить в основі «правди громадянської війни» (за новелою «Подвійне коло»)?

А) Право на вбивство заради ідей; Б) братні стосунки між родичами;
В) убивство заради багатства; Г) ідейна узгодженість на прикладі однієї родини;

Д) відходження від політичних ідей заради збереження «згоди» між братами.

а	б	в	г	д

7. Хто виходить переможцем у боротьбі (за новелою «Подвійне коло» з роману «Вершники»)?

А) Панас; Б) Оверко; В) Андрій; Г) Іван; Д) Сашко.

а	б	в	г	д

8. Чиї слова «Тому роду нема переводу, в котрому браття милують згоду» повторюють герої роману Юрія Яновського «Вершники»?

А) Оверка Половця; Б) Андрія Половця; В) Івана Половця; Г) Половчихи; Д) Мусія Половця.

а	б	в	г	д

9. Сентенція «Людина — натура творча. Людині треба, щоб її робота залишалася після неї самої жити» є ідейно провідною у творі Ю. Яновського:

А) «Вершники»; Б) «Чотири шаблі»; В) «Майстер корабля»; Г) «Байгород»;
Д) «Дочка прокурора».

а	б	в	г	д

10. За який роман називали Ю.Яновського «націоналістом, попутником, хвилювистом»?

А) «Вершники»; Б) «Чотири шаблі»; В) «Майстер корабля»; Г) «Жива вода»

а	б	в	г	д

11. Роман Ю. Яновського «Вершники» вперше видано

А) у 1925 році; Б) у 1928 році; В) у 1930 році; Г) у 1935 році.

а	б	в	г	д

12. Де під час Другої світової війни був Ю.Яновський?

А) В тилу, в Уфі; Б) вдома, в Києві; В) на фронті, військовим кореспондентом.

а	б	в	г	д

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Читати роман «Майстер корабля»